

Integratie van leerlingen met speciale in het ge

Laurent Thys en August Dens

Met medewerking van L. Delie en M. Deboiserie

Verslag van de
Helios Conference
(Rotterdam,
25-27 oktober 1989)

HELIOS is de naam van het tweede actieprogramma van de Europese Gemeenschap voor de integratie van personen met een handicap. Naast activiteiten op het vlak van de sociale en de arbeidsintegratie omvat het Helios-programma ook een netwerk van lokale modelinitiatieven in het kader van de onderwijsintegratie. De deelnemers aan het onderwijsnetwerk hielden in oktober '89 een Europese conferentie te Rotterdam. Een aantal sprekers analyseerden het probleem van de integratie van gehandicapten in het onderwijs op vrij fundamentele wijze.

Deze bijdrage is een poging om de rode draad te trekken doorheen die fundamentele inzichten. Het is in eerste instantie relevant voor beleidsmensen. Toch wordt voor alle betrokkenen duidelijk dat men pas zinnig over integratie kan spreken als binnen het gewoon onderwijs een aantal zaken fundamenteel en vrij radicaal veranderen. Alleen dan zullen de voorwaarden tot stand komen die een verantwoorde integratie van leerlingen met een handicap mogelijk maken. Het is ook evident dat het creëren van die voorwaarden geen simpele zaak is, en dat de middelen die ervoor nodig zijn wellicht niet minder zullen kosten dan het alternatief: buitengewoon onderwijs.

Gezien de grootte van de huidige probleemgroep binnen het gewoon onderwijs, is integratie zonder te voldoen aan die voorwaarden echter niet wenselijk. Men zal dus het dilemma «het kind of de rekening» niet kunnen ontlopen. Bij de oplossing zal blijken voor welke optie men kiest.

I. UITGANGSPUNTEN

1. Integratiedoelen

A school for all. De school voor alle kinderen: «gehandicapten», samen met de zogenaamde «normale» kinderen. In zijn radicale vorm houdt dit de volledige afschaffing in van het «buitengewoon» onderwijs. Voor de meer gematigden betekent dat een «beweging» gericht op het terugdringen van het aantal leerlingen dat het speciale onderwijs volgt.

Voor alle ingewijden in deze problematiek is het evenwel duidelijk dat echte vorderingen op dit vlak onmogelijk zijn zonder ernstige aanpassingen binnen de gewone school. Deze veranderingen betreffen zowel het algemene schoolconcept, attitudes t.a.v. leren en onderwijzen, als effectieve aanpassingen van de zorgbreedte en -diepte. In de mate dat dit niet gerealiseerd wordt, blijft buitengewoon onderwijs noodzakelijk.

2. Argumenten

Er zijn sociale, psychologische en pedagogische argumenten ten gunste van de integratie.

1) **Het sociale motief:** het apart stellen van groepen jongeren op basis van een tekort leidt automatisch tot een vermindering van kansen op volwaardige deelname aan het maatschappelijk leven. Deze aldus «gecreëerde» kansenongelijkheid is fundamenteel ondemocratisch en moet bijgevolg bestreden worden.

2) **Het psychologische motief:** door mensen op basis van hun gebrek of hun tekort aan een speciale behandeling te onderwerpen maakt men van het gebrek of tekort automatisch een «hoofdkenmerk», of toch een zeer belangrijk «identiteitslabel» waardoor het zelfwaardegevoel ernstig wordt aangetast.

De separatie impliceert tevens een non-acceptatie van het tekort door de omgeving en dat precies maakt het acceptatieproces bij de gehandicapte zelf tot een bijzonder moeilijke opdracht. Zelfacceptatie immers verloopt grotendeels via sociale acceptatie.

3) **Het pedagogische motief:** gebrekkige, zwakfunctionerende kinderen scheiden van degenen die in het leven beter «bedeeld» werden, houdt in dat deze «beter» bedeelden alle kansen ontnomen worden om te ervaren wat het betekent om gebrekkig en/of zwakbegaafd te zijn. Het samenleven op school, dat de basis zou moeten zijn van de latere integratie, wordt van meet af aan uitgesloten. Daardoor gaan trouwens veel kansen verloren om van elkaar te leren.

Bovendien ontnemt de separatie aan de directe opvoeders de kans om te leren omgaan met verschillen en om problemen te leren oplossen. Een stuk specifiek pedagogische bekwaamheid wordt tenietgedaan of krijgt niet de kans om tot ontwikkeling te komen.

3. Paradigma - verschuivingen

Benevens de concrete argumenten voor integratie is vooral een veranderde visie verantwoordelijk voor het herzien van de separatie-idee als de beste oplossing.

1) **Visie op handicap.** Een gebrek of een tekort wordt niet langer gezien als een kenmerk «van» of «in» de persoon, doch als een kenmerk van of in de interactie tussen de persoon en de omgeving.

Men is gehandicapt in een bepaald milieu t.a.v. specifieke opdrachten of taken. Dat wil dus zeggen dat het milieu en de persoon onvoldoende op elkaar zijn afgestemd om tot een produktieve interactie te komen. Speciale noden zijn dus niet anders dan noden waaraan vanuit het milieu niet wordt tegemoet gekomen (Special needs are unmet needs. DINIZ).